

هنگام سخن گفتن برای القای بهتر معانی از تکیه، آهنگ و تأکید استفاده میکنیم. رعایت این موارد به سخنور کمک میکند به راحتی بتواند با شنونده اش ارتباط برقرار کند. رعایت شیوهی خط فارسی نیز در یک نوشته موجب گویایی، سادگی و سهولت خواندن و نوشتن میشود. به کمک شیوههای یک دست از دوگانگی پرهیز میشود.

در شیوهی خط فارسی که میآید اصل بر چند مطلب است:

1. رعایت موازین دستور زبان فارسی
 2. رعایت استقلال کلمات
 3. همخوانی نوشتار با گفتار
 4. تبعیت واژگان بیگانه از شیوهی خط فارسی
 5. سهولت در خواندن و نوشتن
 6. گزینش بهترین شکل نوشتاری
 7. انعطاف پذیری
 8. چشم نوازی و زیبایی خط
- آن چه که گفته میشود جنبهی پیشنهادی دارد و تنها قصد یک دست کردن شیوهی خط فارسی است. پس دو شکل پیشنهادی هر دو از نظر ما درست است و غلط محسوب نمیگردد. مثلاً هر دو شکل «نمیگردد» و «نمیگردد» و یا «هم فکر» و «همفکر» درست است.

1- رعایت استقلال کلمات

هر کلمه دارای معنی مستقلی است و در جمله نقش دستوری دارد. پس استقلال آن هنگام نوشتن باید حفظ شود. در موارد زیر بهتر است دو بخش ترکیب جدا نوشته شود:

□ کلمات مرکب:

شورای عالی	شورایعالی
دل داده	دل داده
چشم پوشی	چشمپوشی
سخن دان	سخندان
جست و جو	جستجو
برون گرا	برونگرا
زبان شناسی	زبانشناسی
تصنیف خوان	تصنیفخوان
دانش پژوه	دانشپژوه
روان نویس	رواننویس
پنج پایه	پنجپایه
خرمن کوب	خرمنکوب
تک محصولی	تکمحصولی
غول آسا	غولاسا

توجه 1: کلماتی که شکل ترکیبی آن ها کاملاً پذیرفته شده است، به همان شکل پیوسته نوشته میشوند: کتابخانه، آبرو، آبجوش

توجه 2: هرگاه جزء دوم کلمهی مرکب با «آ» آغاز شود کلمه پیوسته نوشته میشود. و مد از الف حذف میگردد.

پیش آهنگ

شب آهنگ

هم آیش

□ ترکیب های عربی پر کاربرد در فارسی:

عنقریب

عن قریب

مع هذا	مع هذا
ان شاء	ان شاء
من جمله	من جمله
علی حده	علی حده
مع ذلک	مع ذلک
□ «را» نشانهی مفعول	□ «را» نشانهی مفعول
آن را	آن را
کتاب را	کتاب را
که را	که را
تورا	تورا
توجه: «چرا» و «زیرا» به صورت پیوسته نوشته میشوند.	
□ «ها» نشانهی جمع:	□ «ها» نشانهی جمع:
کتابها	کتابها
آن ها	آن ها
قلمها	قلمها
ایرانیها	ایرانیها
□ که:	□ که:
آن که	آن که
چنانکه	چنانکه
همینکه	همینکه
اینستکه	اینستکه
توجه: «بلکه» پیوسته نوشته میشود.	
□ «می» نشانهی استمرار یا نشانهی اخباری بودن فعل:	□ «می» نشانهی استمرار یا نشانهی اخباری بودن فعل:
می برد	می برد
می روم	می روم
می شنود	می شنود
می گذرد	می گذرد

□ تر و ترین:	□ تر و ترین:
آسان تر	آسانتر
مهربان تر	مهربانتر
کوچک تر	کوچکتر
خوب تر	خوبتر
□ این و آن:	□ این و آن:
آن گاه	آنگاه
آن سو	آنسو
این گونه	اینگونه
این طور	اینطور
از این رو	ازینرو
این جانب	اینجانب
□ هم:	□ هم:
هم کلاس	همکلاس
هم شاگردی	همشاگردی
هم سال	همسال
هم بازی	همبازی

توجه: چون «هم» در کلمات همسر، همسایه، همشیره و با جزء دوم خود آمیختگی معنایی پیدا

کرده است پیوسته نوشته میشود.

□ چه :

آنچه	آن چه
چقدر	چه قدر
چطور	چه طور
چکاره	چه کاره

توجه: «چرا» و «چگونه» استثنا هستند

□ بی:

بیحال	بی حال
بیچون و چرا	بی چون و چرا
بیکس	بی کس
بیآزار	بی آزار
بیکار	بی کار

توجه: کلمات بیمار، بیدار، بیدخت، بیهوده و.... پیوسته نوشته میشود؛ زیرا جزء دوم آن ها معنی مستقلی ندارد.

□ ای :

ایخدا	ای خدا
ایکاش	ای کاش
یکطرفه	یک طرفه
یکجا	یک جا

□ «ب» صفت ساز و قید ساز:

بنام	به نام
بوپژه	به ویژه
براحتی	به راحتی
بسزا	به سزا
□ «ب» حرف اضافه:	
بعکس	به عکس
لابلا	لا به دلا
باو	به او
دربردر	در به در

توجه: 1: «ب» در آغاز بعضی ترکیب های عربی جزء کلمهی عربی است و پیوسته نوشته میشود: به غیر غیر

به لا تکلیف	بلا تکلیف
به لا فصل	بلا فصل

توجه 2: «ب» پیشوندی همواره به فعل می پیوندد:

به بینم	بینم
به رفت	برفت

به ساز و به فروش بساز و بفروش

«ب» «ن» «می» وقتی بر سر فعلی میآید که با «آ» آغاز میشود، مد از الف حذف میشود و به جای آن

«ی» میآید

آید	باید
آسا	میاسا
آمد	نیامد

2. «ها» ی بیان حرکت

□ «ه» بیان حرکت («ها» ی غیر ملفوظ) به جزء بعد نمی پیوندد:

علاقمند	علاقه مند	گلمند	گله مند
جامها	جامه ها	گلدار	گله دار
سایدار	سایه دار	یونجزار	یونجه زار
بهرمند	بهره مند	لالگون	لاله گون

□ کلماتی که به «ه» بیان حرکت ختم میشوند، در صورتی که با «ان» جمع بسته شوند یا «ی» مصدری بگیرند «ه» را از دست می دهند و با «گان» جمع بسته میشوند و با «گی» حالت مصدری یا نسبت پیدا میکنند و پیوسته نوشته میشوند.

تشنه گی	تشنگی	شرکت کنندگان
شرکت کننده گان		
طلبه گی	طلبگی	طلایگان
طلایه گان		
نخبه گان	نخبگان	دیدگان
دیده گان		
شنوندگان	شنوندگان	

توجه: این قاعده شامل «ه» ملفوظ نمیشود. کلمه هایی که به «ه» ملفوظ ختم میشوند، به جزء دوم خود می پیوندند:

مه وش	مهوش
ده گان	دهگان
مه شید	مهشید
به داشت	بهداشت
زه تاب	زهدتاب
به تاب	بهتاب
که تر	کهتر
شه پر	شهپر
ره بر	رهبر
که ربا	کهربا
مه سا	مهسا
مهتاب	مهتاب

□ «ی» نکره یا وحدت پس از «ها» بیان حرکت به «ای» بدل میشود:

دسته یی	دسته ای
خانه یی	خانه ای
آزاده یی	آزاده ای
روزنامه یی	روزنامه ای

3- «ة»

□ «ة» منقوط که در پایان برخی کلمات عربی وجود دارد، در فارسی به «ت» بدل میشود:

رحمة	رحمت
زکاة	زکات
نعمة	نعمت
صلاة	صلات
نصرة	نصرت
حشمة	حشمت

توجه: «ة» در آخر برخی کلمات به همان شکل باقی می ماند
دایرةالمعارف، عاقبة الامر و.....

گاه به صورت «ه، ه» نوشته میشود: علاقه، معاوضه، خیمه، معاینه، اشاره و.....
4- پسوندها

□ پسوندهای فارسی پیوسته نوشته میشوند:

گل زار گلزار

تنگ نا تنگنا

نمک دان نمکدان

ستم کار ستمکار

گرم سیر گرمسیر

سوگ وار سوگوار

5- ضمایر ملکی (مَ، تَ، شَ، مانَ، تانَ، شانَ)

□ این ضمایر پیوسته نوشته میشوند:

صدای مان صدایمان

دست تان دستتان

عموی ام عمویم

صندلی مان صندلیمان

توجه: این ضمایر اگر پس از کلماتی درآیند که به «ه» ی بیان حرکت (= جامه)، مصوتُ (= تابلو)، مصوت ی (= بارانی) ختم میشوند، به صورت ام، ات، اش، مان، تان، شان، به کار می روند: جامه م جامه ام

تابلوت تابلوات

بارانیش بارانی اش

6- فعل های اسنادی (ام، ای، است، ایم، اید، اند)

□ این افعال در صورتی به کلمات قبل از خود می چسبند که این کلمه ها به صورت صامت ختم شده باشند:

خوشحال ام خوشحالم

پاک اید پاکید

خشنودایم خشنودیم

توجه: افعال ربطی پس از کلماتی که به «ه» بیان حرکت و «ی» ختم میشوند، به صورت جدا نوشته میشوند:

فرزانه ام فرزانه ام

ایرانیاید ایرانی اید

7- همزه

□ هرگاه «ب، م، ن» بر سر افعال همزه دار درآید، همزه در کتابت به «ی» تبدیل میشود:

ب + انداخت بانداخت بینداخت

م + انداز مانداز مینداز

ن + اندوز ناندوز نیندوز

ب + افراشت بافراشت بیفراشت

بیفکند، میفکن، نیفتاد، نینداخت، نیندوز و.....

توجه: هرگاه فعل با «ا» یا «ای» آغاز گردد، این حروف پیوسته نوشته میشوند:

ایستاد بایستاد

□ همزه‌ی پایان برخی کلمات عربی در فارسی حذف میشود:

انشاء انشا

املاء املا

ابتداء ابتدا

و انتها، صحراء، اعضا، رجا، شعراء، فضلا، بیضا و.....

توجه 1: این گونه کلمات هرگاه مضاعف و موصوف واقع شوند، به جای کسره‌ی اضافه به آن ها «ی» اضافه میکنیم:

- ابتداء کار ابتدای کار
انشاء روان انشای روان
و اعضای بدن، شعرای نامدار، فضلی ایران، اقتضای حال، انتهای راه و.....
توجه 2: این گونه کلمات هرگاه مضاف و موصوف واقع شوند، به جای کسره‌ی اضافه به آن‌ها «ی» اضافه میشود:
- ابتدائی ابتدایی
شعرائی شعرائی
توجه 3. همزه‌ی برخی کلمات اصلی است و نباید حذف شود: جزء، رأس، سوء،
□ همزه معمولاً در زبان فارسی برای سهولت تلفظ به «ی» بدل میشود:
- شائق شایق
زائد زاید
دائره دایره
و دایم، فواید، عجایب، دلایل، علایم، ملایک، معایب و.....
توجه: برخی از همزه‌ها با شکل اصلی خود به کار می‌روند مثل: قرائت، قائم، رئیس، جزئی، صائب و.....
- همزه‌ی کلمات بیگانه روی کرسی «ئ» نوشته میشود:
زئوس، پنگوئن، ژوئن، ئوفیزیک، کاکائو، لائوس، ناپلئون، لئونارد، سوئد، رافائل، سوئز، کافئین، بمبئی، تیروئید، تئاتر، رئالیست و.....
- همزه‌ی ماقبل مفتوح «َ» در وسط یا پایان کلمه روی کرسی «ا» نوشته میشود: رأس، مأخذ، تأثیر، ملجأ، تألیف، رأفت، یأس و.....
- همزه‌ی ماقبل مضموم «ُ» روی کرسی «و» نوشته میشود:
مؤمن، رؤبا، مؤدب، فؤاد، رؤسا، مؤاخذ و.....
- همزه‌ی ماقبل مکسور «ِ» روی کرسی «ی» نوشته میشود:
تبرئه، سیئه، تخطئه، توطئه، بئر، لئام و.....
- 8- نشانه‌ها (کسره‌ی اضافه بر روی «ه» بیان حرکت معمولاً با «ء» بالای «ه» نشان داده میشود که به آن «ی» میانجی کوچک می‌گویند و چون ممکن است علامت با همزه اشتباه شود، می‌توان به جای آن از «ی» میانجی بزرگ استفاده کرد:
- پارچه نخی پارچه نخی
پوشه سبز پوشهی سبز
کاسه آش کاسهی آش
نامه دوستان نامهی دوستان
- نشانه‌ی اضافه «کسره» در حکم یک حرف مستقل است و باید به دنبال موصوف و مضاف قرار گیرد. در این صورت، خواندن آسانتر خواهد شد:
کتاب محمد، درس ادبیات، گل زیبا
- کلمات مختوم به مصوت کوتاه «ُ» (دو، تو، رادیو) و مختوم به مصوت مرکب «او» (جلو، نو) وقتی مضاف واقع میشوند «ی» به آن‌ها افزوده میگردد:
- دو مارا تن دوی مارا تن
جلو خانه جلوی خانه
پیاده رو خیابان پیاده روی خیابان
- از نشانه‌های تنوین و تشدید معمولاً براساس ضرورت استفاده میشود:
بنا، نجار، شدت، حتماً، نسبتاً، شفاهاً
- توجه: تنوین مخصوص کلمات عربی است بنابراین کاربرد آن با کلمات فارسی درست نیست: تلفناً، زباناً
- علامت تنوین نصب روی حرف «الف» گذاشته میشود: عمداً، حقیقتاً
- 9- الف مقصوره/ اسامی خاص

□ الف مقصوره در پایان کلمات به صورت «ا» در میآید: اعلا، کسرا، کبرا، تقوا
 کلمات (عیسی، حئی، یحیی، مرتضی، الی) از این قاعده مستثنا هستند. این گونه کلمات وقتی مضاف
 واقع شوند یا «ی» حاصل مصدر و نکره و نسبت بگیرند «ی» به «الف» تبدیل میشود:

عیسی مسیح	عیسای مسیح
-----------	------------

موسی کلیم	موسای کلیم
-----------	------------

«ی» نسبت در همهی کلمات مختوم به الف مقصوره یکسان نیست:

عیسی + یی	عیسوی
-----------	-------

موسی + یی	موسوی
-----------	-------

□ کلمات رحمان، هارون، اسماعیل و..... به همین شکل نوشته میشوند.

□ کلمه های داوود، طاووس، کاووس، سیاووش و مانند آن به همین شکل با دو واو نوشته میشوند.

از کتاب «زبان و ادبیات فارسی (عمومی)» اثر «حسن ذوالفقاری»